

VGR Jaarvergadering

Naar een nieuwe regeling voor somatische zorg onder dwang

Mr. dr. Emke Plomp

Utrecht, 11 april 2025

PSYCHOLEX

Disclosure

- Juridisch adviseur, docent en onderzoeker, PSYCHOLEX
- Psychiater, PsychoCura

“Ik wil geen behandeling”

Een 33-jarige zwangere vrouw die sowieso geen keizersnede wil

Een 42-jarige man die na een hartinfarct niet op de hartbewaking wil worden opgenomen

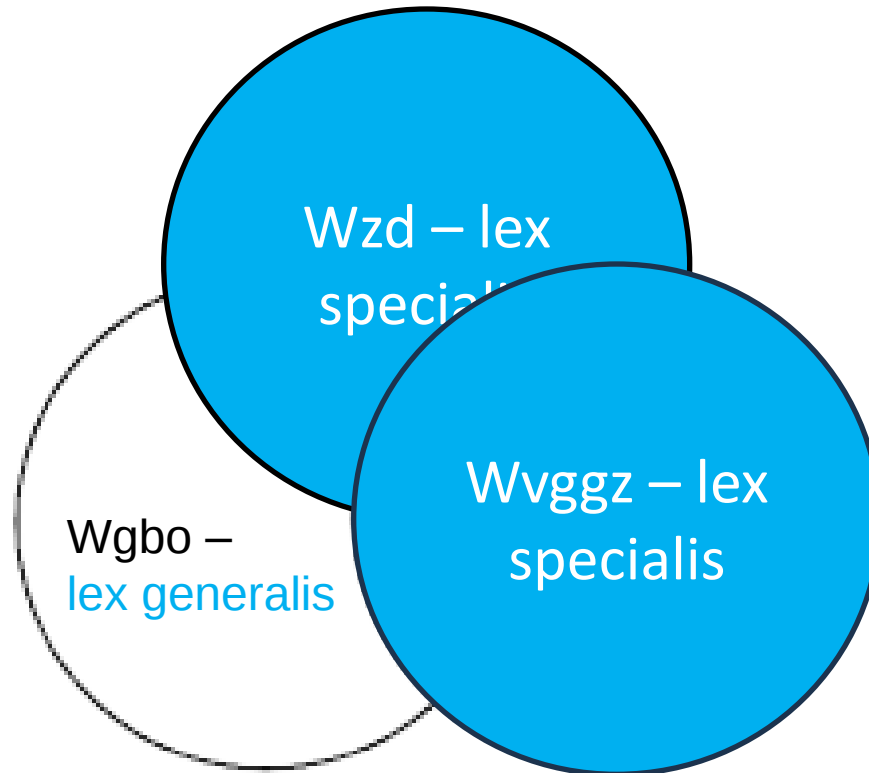
Een 52-jarige vrouw met borstkanker die zorg mijdt

Een 78-jarige man die toediening van insuline door de thuiszorg weigert

Art. 7:465 lid 6 BW

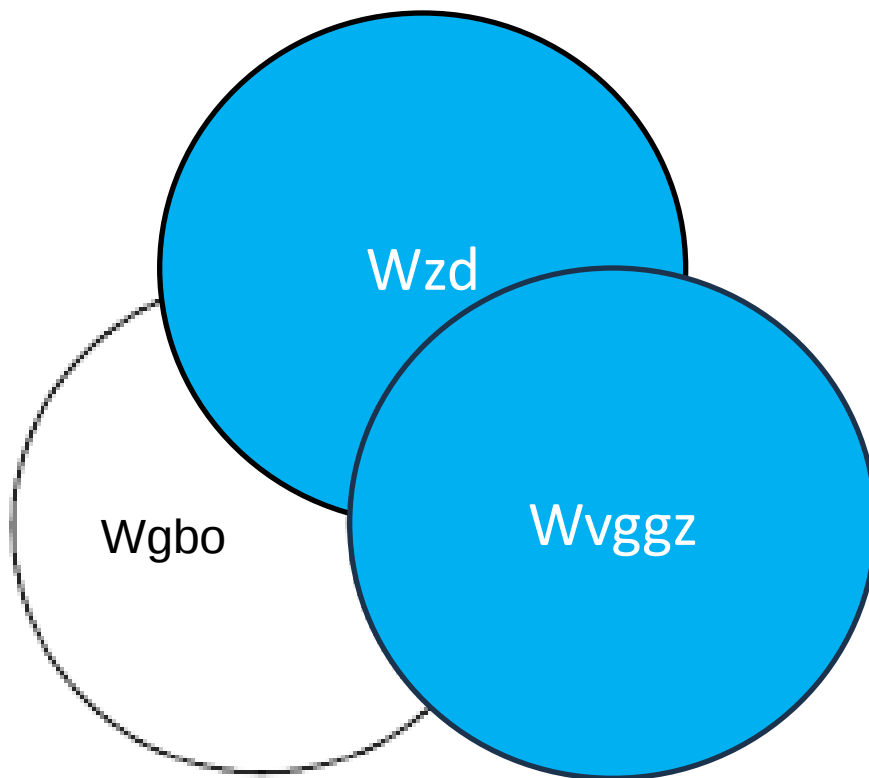
- “**Verzet** de patiënt zich tegen een verrichting van ingrijpende aard waarvoor een **persoon als bedoeld in de leden 2 of 3 toestemming heeft gegeven**, dan kan de verrichting slechts worden uitgevoerd indien zij **kennelijk nodig is teneinde ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen.**”

Samenloop Wzd – WGBO – Wvggz

Toedienen van vocht, voeding en medicatie, alsmede het verrichten van medische controles of andere medische handelingen en therapeutische maatregelen (...) **vanwege die stoornis, ter behandeling van een somatische aandoening**

Wzd en Wvggz bieden meer mogelijkheden

Verdergaand, bij:

- Wilsbekwame patiënt
- Verzet van de vertegenwoordiger

In meer situaties, bij:

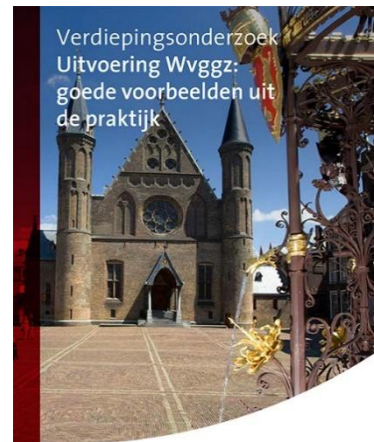
- Ernstig nadeel voor een ander
- Langer durende somatische zorg
- Zorg waarvoor ook een gedwongen opname nodig is

In beginsel ook meer rechtsbescherming

Rechtsbescherming	WGBO	Wzd	Wvggz
Betrokkenheid van andere professionals	Geen	MDO met deskundigen, Wzd-functionaris; bij opname ook rechter/burgemeester, CIZ, onafhankelijke arts	Rechter/burgemeester, officier van justitie, geneesheer-directeur, onafhankelijke psychiater
Klachtrecht	Wkkgz-klachtrecht	Wzd-klachtrecht	Wvggz-klachtrecht
Vertrouwenspersonen	Geen	Cliëntenvertrouwenspersoon	Patiëntenvertrouwenspersoon
Toezicht door IGJ	Algemeen	Specifieke registratie- en rapportageverplichtingen	Specifieke registratie- en rapportageverplichtingen

Verdiepingsonderzoek Uitvoering Wvggz

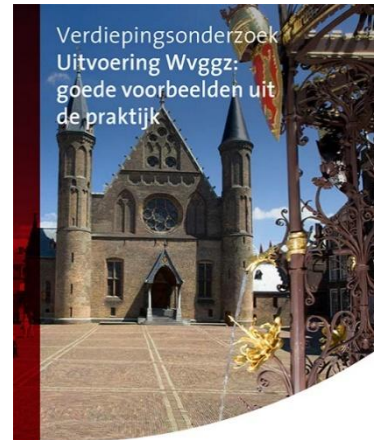
- Eindrapport (ZonMw, 2024):
  - Zeven thema's:
    - Beter aansluiten bij de wensen en voorkeuren van de cliënt
    - Beter samenwerken met familie en naasten
    - Wederkerigheidsbeginsel
    - Versterken en bevorderen van ambulante zorg
    - Voorkomen en beperken van verplichte zorg
    - ➔ • Samenloop Wvggz en Wgbo
    - Samenloop Wvggz en Wzd

Uitvoering wijkt af van bedoeling wetgever

- 'Keuze' voor wettelijk kader, afhankelijk van de *plaats* van de zorgverlening
- Terughoudendheid t.a.v. toepassing art. 7:465 lid 6 BW
- Ook Wvggz en Wzd onvoldoende benut

Verdiepingsonderzoek Uitvoering Wvggz (ZonMw, 2024)

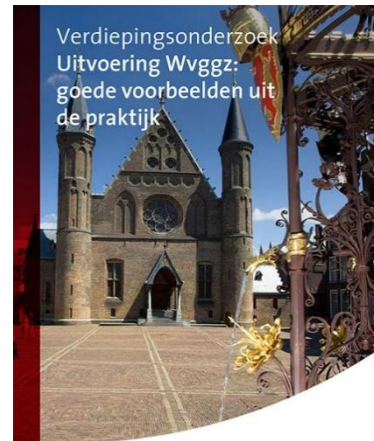
‘Keuze’ voor wettelijk kader

*“We hebben min of meer de afspraak gemaakt dat alles in het beddenhuis en op de SEH onder de WGBO plaatsvindt. Alleen op de MPU vindt wel verplichte zorg onder de Wvggz plaats.”
(ziekenhuispsychiater)*

Uitvoering wijkt af van bedoeling wetgever

- 'Keuze' voor wettelijk kader, afhankelijk van de *plaats* van de zorgverlening
- Terughoudendheid t.a.v. toepassing art. 7:465 lid 6 BW
- Ook Wvggz en Wzd onvoldoende benut

Verdiepingsonderzoek Uitvoering Wvggz (ZonMw, 2024)

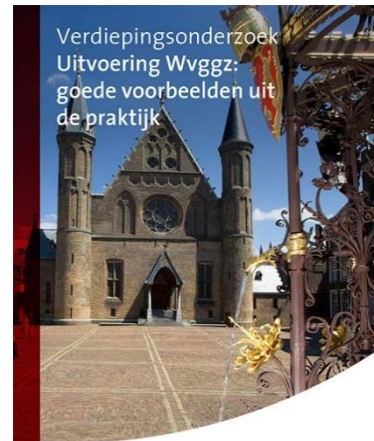
Terughoudendheid t.a.v. toepassing WGBO-dwang

*“De lat om somatisch in te grijpen ligt hoog.
Dwang onder de WGBO wordt in principe alleen
toegepast als er sprake is van acuut gevaar. Dan
denken we aan iemand die anders binnen 24 uur
komt te overlijden.” (SEH-arts)*

Uitvoering wijkt af van bedoeling wetgever

- 'Keuze' voor wettelijk kader, afhankelijk van de *plaats* van de zorgverlening
- Terughoudendheid t.a.v. toepassing art. 7:465 lid 6 BW
- Ook Wvggz en Wzd onvoldoende benut

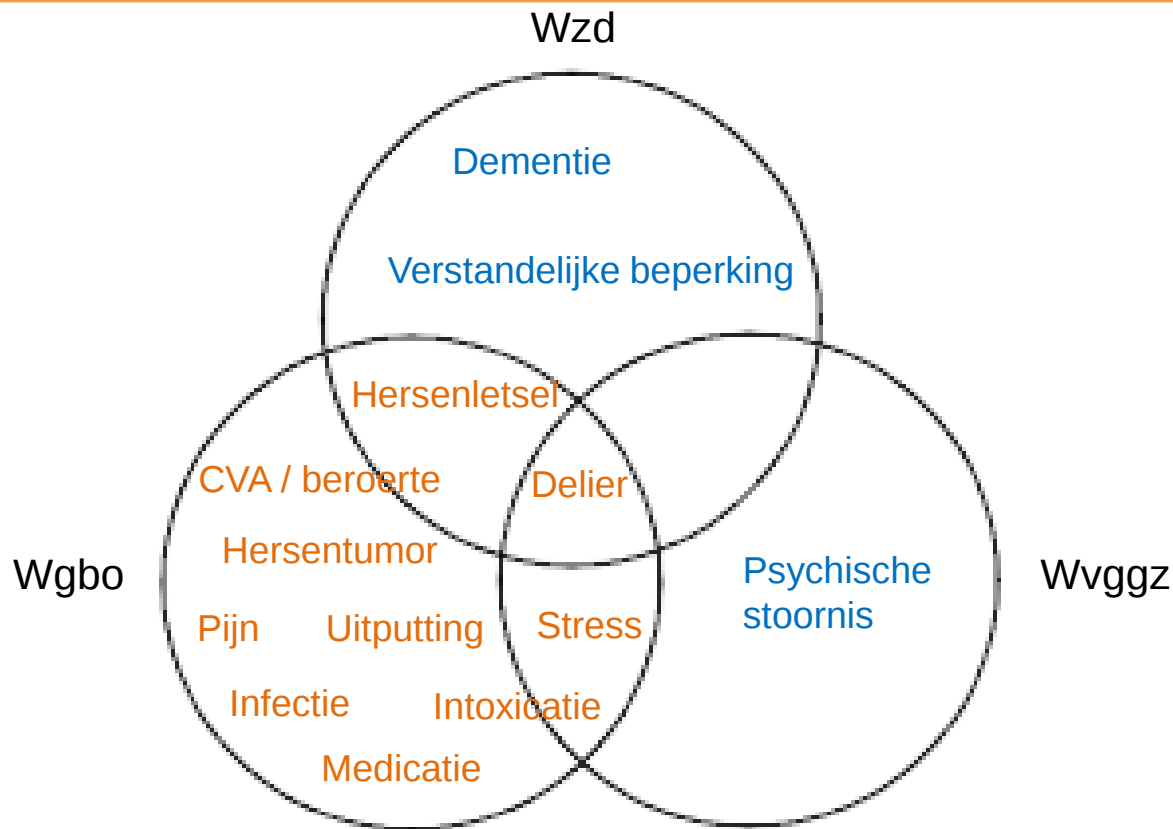
Verdiepingsonderzoek Uitvoering Wvggz (ZonMw, 2024)

Ook Wvggz en Wzd onvoldoende benut

“Ik heb nog nooit meegemaakt dat in een zorgmachtiging een oncologische behandeling was opgenomen. Wij moeten als psychiaters niet verantwoordelijk zijn voor een somatische behandeling.” (ziekenhuispsychiater)

Onderscheid op basis van geestelijke stoornis

Conclusie: herziening is gewenst

- WGBO biedt te weinig mogelijkheden en te weinig bescherming.
- Wzd en Wvggz zijn te complex en beperkt uitvoerbaar.
- Onvoldoende rechtvaardiging voor onderscheid op basis van geestelijke stoornis -> op gespannen voet met o.a. VN-verdrag Handicap

Meer in lijn met VN-verdrag Handicap

- Eén regeling voor somatische zorg onder dwang
- Wilsonbekwaamheid als centraal criterium
- Grotere plaats voor wensen, voorkeuren en waarden van de patiënt
- Meer nadruk op het voorkomen van dwang

Wilsonbekwaamheid als centraal criterium

- Wél toelaatbaar, mits:
  - Vaststelling wilsonbekwaamheid als **ultimum remedium**, na ondersteuning van besluitvorming
  - **Duidelijke criteria** voor vaststellen wilsonbekwaamheid
  - Duidelijkheid t.a.v. wijze waarop vertegenwoordiger en hulpverlener **rekening moeten houden met wensen, voorkeuren en waarden**

Meer in lijn met VN-verdrag Handicap

- Eén regeling voor somatische zorg onder dwang
- Wilsonbekwaamheid als centraal criterium
- Grotere plaats voor **wensen, voorkeuren en waarden van de patiënt**
- Meer nadruk op het **voorkomen van dwang**

Een toekomstbestendige WGBO. Preadvies VGR (Boom, 2025)

Continuüm van vrijwillige naar gedwongen zorg

Nadruk op autonomie		Gedeelde zeggenschap				Sterk ingeperkte zeggenschap	
Zich beschikbaar stellen	Informeren	Adviseren	Onderhandelen	Verleiden/ overtuigen	Interne / externe druk uitoefenen	Ambulante gedwongen zorg	Klinische gedwongen zorg

Bij afnemende wilsbekwaamheid en toenemend ernstig nadeel

Continuüm van vrijwillige naar gedwongen zorg

Bij afnemende wilsbekwaamheid en toenemend ernstig nadeel

Continuüm van vrijwillige naar gedwongen zorg

Bij afnemende wilsbekwaamheid en toenemend ernstig nadeel

Naar een WGBO+ (1)

- Continuüm van vrijwillige naar gedwongen zorg in één wet
- Aanvulling van de regeling voor vrijwillige zorg:
  - Shared decision making -> dialoog op basis van gelijkwaardigheid
  - Proactieve zorgplanning
  - Zorg onder drang
- Uitwerking wilsonbekwaamheid

Een toekomstbestendige WGBO. Preadvies VGR (Boom, 2025)

Naar een WGBO+ (2)

- Criteria voor somatische zorg onder dwang:
  - Wilsonbekwaamheid*
  - Geschikt en noodzakelijk voor herstel van autonomie of afwenden van ernstig nadeel voor patiënt of ongeboren kind*
  - Geen mogelijkheden voor zorg op basis van vrijwilligheid
  - Proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid
  - Indien daarvoor ook vrijheidsbeneming nodig is: vereisten art. 5 EVRM

*Behalve bij beveiligingsinterventies ter afwending van ernstig nadeel voor anderen, die nodig zijn in het kader van somatische zorg onder dwang

Rechtsbeschermingsladder

Aanvulling in bestuursrechtelijke regeling

- Procedure bij somatische dwang-commissie
- Beroep bij de rechter
- Bijzonder klachtrecht
- Bijstand door een vertrouwenspersoon
- Toezicht door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

Een toekomstbestendige WGBO. Preadvies VGR (Boom, 2025)

Stelling

- De drie regelingen voor somatische zorg onder dwang uit de WGBO, Wzd en Wvggz zouden moeten worden vervangen door één nieuwe regeling in de WGBO, waarin wilsonbekwaamheid centraal staat en ook het voorstadium van dwang nader is uitgewerkt.

Dank voor uw aandacht!

Contact: info@psycholex.nl
www.psycholex.nl

PSYCHOLEX